

Motion till riksdagen 2025/26:4075

av **Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S)**

med anledning av prop. 2025/26:221 Slop matkrav för serveringstillstånd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår förslaget till ändring i 8 kap. 4 § alkohollagen (2010:1622) om att kravet på eget kök vid cateringverksamhet avskaffas.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förslagen i propositionen om slopat matkrav för serveringstillstånd i ett första skede bör införas temporärt i två år för att kunna utvärderas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den föreslagna utvärderingen även bör innefatta en snabb utvärdering av effekterna av slopade krav efter sommaren 2026 och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Svensk alkohollagstiftning behöver reformeras. Den socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning som lämnade betänkandet En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23). Den lämnade förslag om att reformera kraven på matservering genom bl.a. färre och enklare rätter och om hur länge man ska behöva tillhandahålla mat. De förslagen har ett tydligt folkhälsoperspektiv, vilket vi tycker är bra och som vi skulle ha ställt oss bakom. Regeringen valde dock i stället att se frågan ur näringslivsperspektiv och gav ett utredningsuppdrag till Förenklingsrådet, som inte har som uppgift att bedriva förutsättningslöst utredningsarbete eller att beakta folkhälsan som central utgångspunkt för alkoholpolitiken. Någon sakkunnig i alkohollagen har inte deltagit i beredningen hos Förenklingsrådet på det sätt som experter normalt förordnas i utredningar. Förenklingsrådets förslag bedöms också av tunga remissinstanser inom folkhälsoområdet som mycket bristfälliga då man inte har analyserat konsekvenserna ur folkhälsoperspektiv längre än att man menar att det inte kommer att leda till en kraftig ökning av konsumtionen. Alkohollagstiftningens syfte som skyddslagstiftning urholkas när den underordnas näringslivets och besöksnäringens intressen.

Alkohollagstiftningen är en skyddslagstiftning och av förarbetena till dagens alkohollagstiftning framgår tydligt att i valet mellan företagsekonomiska och folkhälsopolitiska skäl ska folkhälsan ges företräde. Men Förenklingsrådets förslag utgår helt och hållet från näringspolitiska intressen. Förslagen kommer att öka tillgängligheten till och exponeringen av alkohol i samhället. Regeringen, Visita och andra näringslivsorganisationer lyfter gärna fram hur detta kommer att bidra till besöksnäringen och uppmuntra fler entreprenörer att utveckla nya koncept inom dryckesnäringen. Men förslaget så som det är utformat definierar inte vad som anses utgöra en restaurang eller en restaurangliknande miljö. När matservering inte längre krävs kommer förslaget således inte bara att öppna för alkoholservering på restauranger, barer, gatukök och foodtrucks som i dag inte uppfyller lagens krav, utan även exempelvis kiosker, frisör- och skönhetssalonger, minigolfbanor och campingplatser. Vi menar att en sådan stor förändring kräver en helt annan konsekvensanalys än den som Förenklingsrådet har gjort. Inte minst saknas det ett barnperspektiv i propositionen.

Det finns forskning som visar på sambandet att intag av mat i samband med alkohol minskar alkoholens skadeverkningar. Även om man inte måste konsumera mat på krogen i dag ökar ändå sannolikheten att man gör det om det finns mat att tillgå. Förenklingsrådet gör dock ingen djupare konsekvensanalys av detta. De förenklningar som föreslås minskar företagets investeringskostnader kraftigt (eftersom det inte kommer att krävas vare sig kök, porslin, sittplatser inomhus, råvaror eller kockar). Detta kan antas leda till en prissänkning på alkohol. Priset är en viktig regulator för alkoholkonsumtion. Detta skulle också kräva en helt annan konsekvensanalys än den som Förenklingsrådet har gjort.

Flera remissinstanser varnar för att de förenklningar som föreslås av alkohollagstiftningen öppnar upp för fler kriminella aktörer i en bransch där det redan förekommer mycket kriminalitet. Dagens lämplighetsbestämmelser gäller parallellt med de krav som gäller matservering, vilket ger tydliga kriterier för tillstånd och tillsyn. Med dagens investeringskostnader måste t.ex. företag som söker alkoholtillstånd redovisa sin finansiering. Risken är att kriminaliteten i krogbranschen kommer att öka med regeringens förslag, vilket är allvarligt och riskerar att bidra till nya sätt för gängkriminella att finansiera sin verksamhet. Detta leder också till att konkurrensen kommer att snedvridas på bekostnad av de seriösa och skötsamma företagen.

Förslaget omfattar vidare att cateringverksamhet inte längre ska behöva ha kök. Cateringföretag ska enligt förslaget kunna servera mat för att få permanent alkoholtillstånd, men det kommer inte längre att finnas krav på matservering för tillfälliga serveringstillstånd för slutna sällskap. Med andra ord kommer lagen att ge utrymme för att tillåta catering av enbart alkohol, något som i nästa led skulle kunna hota det svenska detaljhandelsmonopolet. Det är inte heller analyserat i förslaget. Detta skulle sannolikt tillämpas olika i olika kommuner. Detta riskerar att leda till en ny diskussion, liknande dagens, om att kommuner har olika regelverk, vilket anses försvåra för företagen att bedriva sin verksamhet och därmed också till nya krav om tydligare och enklare regelverk.

Det finns också anledning att påtala att det kan bli svårare att bedriva tillsyn av verksamheter utan ramverket gällande matservering och sittplatser. Verksamheter som inte har matservering omfattas vidare inte heller av kravet på personalliggare. Att förslaget om slopat matkrav har processats fram under tidspress innebär att tillsynsvägledning och rutiner för tillsyn inte är framtagna innan lagstiftningen träder i kraft.

Det som i regeringens proposition framställs som några enkla regelförändringar som väntas få marginell påverkan på den totala alkoholkonsumtionen är i själva verket en omfattande omläggning av den svenska alkoholpolitiken. Omläggningen görs utan djupare analys av dess konsekvenser och utan någon prövotid. Det kan jämföras med propositionen om s.k. gårdsförsäljning. Den reformen genomförs med en prövotid på sex år. Därefter ska reformen utvärderas för att se om den ska förlängas. Propositionen om slopat matkrav riskerar inte bara att leda till oönskade konsekvenser för folkhälsan, utan öppnar också upp för fler oseriösa och kriminella aktörer på ett område där detta redan är vanligt förekommande och på så sätt riskerar att snedvrider konkurrensen i branschen.

Socialdemokraterna motsätter sig inte förslaget i sin helhet, men är starkt kritiska till att utredningen är undermålig och anser att viktiga konsekvensanalyser saknas i frågor rörande risk för ökad kriminalitet och påverkan på det svenska detaljhandelsmonopolet. Vi menar att skyddet för folkhälsan ska vara grunden för den svenska alkoholpolitiken – inte näringslivets intressen. I likhet med flera remissinstanser anser vi att man inte bör öppna upp för catering av enbart alkohol. Därför föreslår vi att riksdagen avslår regeringens förslag om att avskaffa kravet på ett eget kök för tillredning av mat för att få stadigvarande serveringstillstånd vid cateringverksamhet.

Vi anser dessutom att förslaget avseende risken för negativa konsekvenser i form av skadlig inverkan på folkhälsan, risken för försämrad allmän ordning och säkerhet samt sociala skadeverkningar inte är tillräckligt belyst. Dessa brister menar vi innebär att det krävs en mer omfattande uppföljning och utvärdering av det slopade kravet på matservering och eget kök samt att utvärderingen görs under en längre tid för att kunna följa effekterna över en längre tid. Vi menar att förändringarna med slopat matkrav i ett första skede bör införas temporärt i två år för att under denna tid kunna utvärderas, i likhet med vad som föreslogs i propositionen om gårdsförsäljning. Att alkohol nu blir mycket mer tillgängligt i offentliga miljöer kommer att påverka hur barn och ungdomar möter och utsätts för alkoholens skadeverkningar. Eftersom regeringen vill genomföra förändringarna redan den 1 juni 2026 bör dessutom en första snabbutvärdering genomföras direkt efter sommaren 2026.

Fredrik Lundh Sammeli (S)

Karin Sundin (S)

Anna Vikström (S)

Agneta Nilsson (S)

Mikael Dahlqvist (S)

Gustaf Lantz (S)

Dzenan Cisija (S)